

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

Изх. № 101/28.06.2019г.

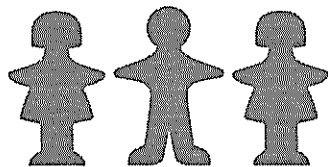
Относно: Искане за становище по отношение на Законопроект за изменение и допълнение на Закона за семейни помощи за деца, № 954-01-40, внесен от Корнелия Нинова и група народни представители на 13.06.2019 г

Становище на Национална мрежа за децата по внесеният Законопроект за изменение и допълнение на Закона за семейните помощи за деца от страна на Корнелия Нинова и група народни представители на 13.06.2019 г.,

Национална мрежа за децата оценява положително иницирането на промяна в Закона за семейни помощи за деца в посока разширяване на възможността за покриване на част от разходите в началото на учебната година за семейства с ниски доходи, която да е насочена и към деца от по-горен клас, както и за повишаване на еднократната помощ за раждане на второ и трето дете. Оценяваме положително факта, че мотивите към Законопроекта разпознават феномена на високия дял на детска бедност в страната – нещо, което и ние от Национална мрежа за децата констатираме ежегодно в годишния ни доклад *Бележник – какъв е средният успех на децата държавата в грижата за децата*. Данните за 2017 г. сочат, че 45% или близо половината от децата в България са в риск от бедност или социално изключване, като за сравнение, делът в ЕС е 26,9%. Увеличаващото се с всяка изминала година неравенство в разпределението на доходите като цяло в обществото – най-богатите 20% от населението имат 7,1 пъти по-високи доходи от най-бедните 20%, което неминуемо се отразява и върху децата.

В същото време отправяме конкретно предложение за разширяване на обхвата на децата и семействата, които биха имали възможността да се ползват от предложената промяна, с обхващане на децата в градинска и задължителна предучилищна възраст. Мотивите за това предложение са следните:

- Задължителното образование започва преди постъпване в първи клас и предучилищното образование е не по-малко важна част от образователната система в училищното образование. Включването на децата в задължителна предучилищна подготовка е основен елемент за подготовка за първи клас, както е и предпоставка за по-добро справяне в училище., което на свой ред намалява риска от ранното отпадане от училище. Редица изследвания показват, че инвестирането в ранното детско развитие има значителна обществена възвръщаемост. Това разбиране е изразено и от ЕС чрез Препоръка на Комисията от 2013 г. „Инвестициите в децата – изход от порочния кръг на неравностойното положение“. Липсата на адекватна подкрепа към родителите и семействата на децата в ранна възраст е свързана с понижени образователни и здравни показатели, повишен риск от поведенчески и емоционални проблеми и други предизвикателства, които водят до сериозни последици и бъдещи разходи за цялото общество.

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

Обхватът на децата на възраст 3-6 години в детските градини е 81% през 2017/2018 г. (По данни на НСИ) и е далеч под целите поставени от Европейския съюз за 95% обхват (Т.нар. Цели от Барселона. Те съвпадат и с целта заложенa в „Националната програма за развитие: България 2020“). При децата от уязвими общности се отчитат диспропорционално ниски нива на участие и посещаемост на детска градина, като делът при тях, особено при ромите, е трайно под 50%. В същото време едва 5% или 13 общини от общо 265 в страната, предлагат безплатен достъп до детска градина за 5-6 годишните деца, а 3.4% или 9 общини – безплатен достъп за всички деца. В този смисъл считаме, че премахването на таксите за детска градина, е една от мерките, която ще доведе до намаляване на необхванатите в предучилищното образование, следователно и с по-дългосрочен и устойчив ефект за децата и техните семейства.

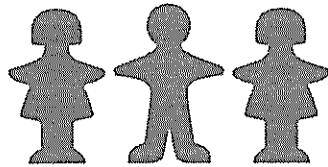
Едновременно с предложението ни за разширяване на обхвата, следва да се има предвид, че от Национална мрежа за децата сме на мнение, че финансовата подпомагане на семействата е съществен елемент от подкрепата, който обаче е необходимо да бъде съпътстван със социална работа и подкрепа за децата в риск от отпадане и техните семейства. Причините за това са следните:

Съществуващото законодателство в областта на образованието постави добра основа за системна и целенасочена работа по превенция на отпадането от училище. Конкретните мерки и приложението на поетата политика за превенция на отпадането от училище са заложенi в Национална стратегия за намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система 2013-2020 и Плана за изпълнението ѝ за 2018-2020 г. Въпреки заложените мерки, данните показват негативна тенденция за намаляване на записаните деца в училище във всяка от категориите, за които Националният статистически институт измерва групови нетни коефициенти по степени на образованието. Макар и след въведената задължителна предучилищна подготовка през 2004 и увеличаване на обхвата ѝ през 2012 за децата на възраст съответно на шест и пет години, първоначално се наблюдава повишено записване, но от учебната 2013/2014 се отбелязва негативната тенденция към понижаване на нивата от 83,6% на предучилищна подготовка и 95,5 % на началното образование до 78,4% и 90,8% през 2017/2018 г¹.

Потвърждение на факта, че без социална и приобщаваща работа не може да се говори за устойчив обхват на децата в училище са данните по Механизма за съвместна работа на институциите за обхващане и задържане в образователната система, според които за 2017/2018 г. при върнати 23 898 деца, 2124 или близо 9% са отпаднали повторно², като за 2/3 от тях не е представена пълна информация или не е заявена обективна причина за непосещаване на училище. Това показва, че към дадения момент усилията на Министерство на образованието не са насочени към реален анализ какви са причините те да отпаднат, да не посещават училище изобщо или да отпаднат повторно след като веднъж са били върнати в класните стаи.

¹ Данни на НСИ за 2017/2018 г.

² Мониторингов доклад на Образование 2030, *Близо ли са резултатите?*, 2018/2019

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

Наблюденията от практиката на организациите-членове на Мрежата показват, че към този момент не може да се говори за истинско взаимодействие между държавните институции и органи от различни сектори, което (системно) адресира преждевременното напускане на училището. Организациите-членове на Мрежата споделят и виждат необходимостта от въвеждането на интегриран подход между различните секторни политики за разрешаване на проблемите с детската бедност, и в частност превенция на отпадането от училище. Преодоляването на системното и трайно социално изключване на децата не може да бъде реализирано без структурни промени в публичните услуги като образование, здравеопазване и др., и обвързването на социалните помощи със социалната работа, основана на индивидуален подход и комплексна оценка на нуждата от подкрепа. Подкрепата към семейството следва да се осъществява не само след преценка на доходите на родителите, но и на другите фактори, които определят възможността на родителите да се грижат за децата си.

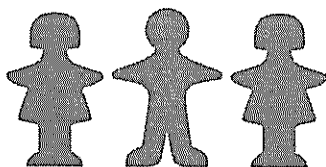
Относно предложението за създаване на нова ал.3 в чл.6, а именно: “ Размерът на помощта за второ и трето дете на родители, осигурени 24 месеца преди раждане на детето, не може да бъде по-малък от 10 кратния размер на минималната работна заплата за съответната година за всяко дете“:

Приветстваме предложението за увеличаване размера на еднократната помощ, но считаме за недопустимо същото да се отнася единствено за второ и трето дете, без да включва увеличаване на помощта за първо дете, което на практика е дискриминационна практика спрямо семействата с едно дете. В този смисъл би следвало да отпадне диференцирането на помощта според поредността на появяване на децата в семейството. Вероятно размерът на тази помощ би могъл да бъде увеличен, но е необходимо да бъде обоснован и адекватен и спрямо възможностите на бюджета.

Намираме за проблематичен и режимът на третиране на осиновени и рождени деца:

Съгласно чл. 1, ал. 1 и ал. 2 от Закона за семейните помощи за деца този закон урежда условията за придобиване правото на семейни помощи при бременност, раждане и отглеждане на деца, формите и реда за тяхното предоставяне. Семейните помощи са средства в пари и/или в натура, които подпомагат отглеждането на децата в семейна среда от родителите или от лицата, полагащи грижи за тях.

От тълкуването на разпоредбите става ясно, че целта на закона е да подпомага отглеждането на деца в семейна среда. Такива деца са и осиновените деца. Считаме, че следва да бъде уеднаквен режимът, по който се третират осиновените и рождените деца, и на двете групи деца да бъдат предоставяни едни и същи права, тъй като техният произход не може да бъде основание за различното им третиране. Различното третиране на две групи лица, поставени в едно и също положение на база различния им произход се счита за дискриминация, която е забранена съгласно Закона за защита от дискриминацията. Към настоящия момент децата в семейството се делят на осиновени и рождени. В ситуация на едно първо рождено и на второ осиновено дете или обратното осиновеното, съответно рожденото дете се счита за първо дете в семейството и се изплаща помощ за първо дете. Поставени сме в ситуация двете деца в семейството да бъдат третирани по различен начин от държавата. Нещо повече в чл. 6б от закона изрично е посочено, че помощта за осиновено дете се изплаща в размера на помощта за първо родено дете. Изобщо не е предвидена възможност

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

да се изплаща по-висок размер на тази помощ при второ дете/независимо дали същото е осиновено или родено.

За пореден път изразяваме опасенията си, че без предприемането на промени, които да адресират системният регрес на системата за закрила на детето, обвързването на социалното подпомагане със социална работа и подобряване междуинституционалното взаимодействие между институциите, няма да доведе до реална позитивна промяна. Борбата с демографската криза изисква не само директни плащания, а цялостен подход за подкрепа семействата – данъчни облекчения, достъпни и качествени услуги за ранно детско образование и грижа, които да подкрепят развитието на децата и възможностите на родителите за съвместяване на личния с професионалния живот, стимулиране на икономическото развитие, подобряване на майчиното и детското здравеопазване и др.

Именно поради изложеното по-горе, от Национална Мрежа за децата считаме, че подобни промени в законодателството, следва да се извършват след предварителен широк обществен дебат и консултации с различните заинтересовани страни. Справянето с предизвикателствата на демографската криза, предприемането на политики за подкрепа и стимулиране на семействата, изискват задълбочен анализ и сериозен обществен дебат, без които те остават „мерки на парче“ и в този смисъл – с неясен и краткосрочен ефект за хората.

Национална мрежа за децата е обединение на 145 граждански организации и съмишленици, работещи със и за деца и семейства в цялата страна. Насърчаването, защитата и спазването на правата на детето са част от ключовите принципи, които ни обединяват. Ние вярваме, че всички политики и практики, които засягат пряко или косвено децата, следва да се изготвят, прилагат и съблюдават, като се взема предвид принципът за висшия интерес на децата.

28 Юни 2019 г.

Национална мрежа за децата